17.04.2012 г. / 14:32:01

Истинската история

На 17.04.1898г. умира Ильо Войвода

Илия Марков Попгеоргиев, по-известен като Ильо Войвода, Ильо Малешевски или Дядо Ильо, е български хайдутин, войвода и национален герой. Често определян и като "последния хайдутин".

Роден е на 28 май 1805 г. в малешевската паланка Берово, Вардарска Македония. Дядо му поп Георги загива като предводител на чета в сражение с башибозук из засада от турците при село Пастух. До 20-годишна възраст живее в родното си село. След спречкване с турския главатар, който задирял сестрите му, Ильо Марков заминава за Рилския манастир при свой роднина калугер, където е назначен за пандурин (пазач). През тези години (1830-1838) ходи винаги с оръжие, гони турците и разбойническите шайки, среща се из Рила с хайдути, които намират подслон в манастира.
Към 1838 г. се оженва и се връща в Берово. През 1850 г. след скарване с Ильо, беровския Мехмед байрактар стреля из засада и ранява брат му. За да си отмъсти Ильо убива турчина

и излиза в планината. Събира малка дружина, с която броди няколко години из Малешевско, Пиянец и Осогово. Байрактар е сестра му Мария Попгеоргиева. По време на Кримската война (1853-1856 г.) четата му нараства до 70 души. През 1854 г. турците в Дупница се готвят да нападнат българското население. Научавайки за това, Ильо Войвода праща “хабер”, че турската махала ще се изравни със земята, с което спасява българите.
Като разбират, че със сила не могат да се справят с войводата, турците решават да постигнат това с хитрост. След излизане на Хатихумаюна (1856), гарантиращ равни граждански права на християните спрямо мюсюлманите в Османската империя, Скопският паша изпраща мюдюра на Радовичката каза да преговаря с Ильо Войвода да се върне към мирен живот. Не след дълго от Цариград пристига известие да не се преследва войводата, ако се върне към мирен живот с дружината си. Чрез кюстендилския митрополит Авксентий Велешки на Ильо Войвода е дадено писмено тържествено опрощение. Заедно с верния си другар Нико Камбера, той слиза в Кюстендил, където властите го посрещат тържествено и му разрешават да носи оръжието си. Ильо Войвода се връща в Берово, но разкрил замисъл на група местни турци да го убият, заедно с Нико Камбера избива заговорниците и отново хваща планината. Подгонен от голяма потеря, е принуден да търси убежище в Света гора и Солун.
През 1859 г. по заповед на Нишкия валия Зейнел къщата на Ильо Войвода е разграбена и съборена, покъщнината и стоката е унищожена, а жена му Цона и децата им са докарани в Кюстендил и държани под най-строг контрол. Даскал Дамаскин, учител в Кюстендил по това време, пише писмо-молба за помощ от името на Цона до Найден Геров. Нишкият валия заповядва да хванат опростените от властта Ильови четници, върнали се по домовте си. Залавят 12 души, четирима от тях обесват публично в Кюстендил, а останалите в Ниш. За

сподвижниците на Ильо Войвода и семейството му, многократно малтретирано и разкарвано по затворите, настават тежки времена.
Руско-турската война от 1877-1878 г. заварва Ильо Войвода в болницата. Още неоздравял от раните си, той заминава за Свищов и се поставя в услуга на руското командване, което му дава чин капитан и го прави командир на волна чета. Води отряда в Ловешко в турския тил. При преминаването на Балкана е в Западния отряд на генерал Йосиф Гурко. След Освобождението на София, капитан Ильо Марков е назначен за командир на всички сборни доброволчески чети и е зачислен в отряда на Юрий Задерновски, началник дивизион на 4-ти улановски харковски полк, със задача преследване на турците по посока Радомир-Кюстендил. На 27 декември 1877 г. е освободен Радомир, на 2 януари 1878 г. – Дупница.
На 4 януари 1878 г., получил негласно разрешение да се придвижи към Кюстендил, Ильо Войвода организира разузнаване по билото на Конявската планина, а на 8 януари 1878 г. навлиза с цялата си чета в с. Коняво, Кюстендилско. Изпраща неколцина доброволци в Кюстендил да пуснат мълвата, че той идва като авангард на руската войска и че трябва градската община да води преговори с него за предаване на града без бой. Хитростта на дядо Ильо успява и Временното градско управление в Кюстендил изпраща делегация в София при генерал Арнолди. Той от своя страна изпраща в Кюстендил полковник Ю. Задерновски с един ескадрон руска войска. На 11 януари 1878 г. четата на Ильо Войвода, заедно с руски войски, влизат тържествено в Кюстендил. На 12 януари, поради настъплението на многобройна турска войска откъм Крива паланка, са принудени да се оттеглят. На 17 януари 1878 г. един силен руски отряд, начело с генерал барон Майендорф и четата на капитан Ильо повторно освобождават Кюстендил. По заповед на коменданта на града поручик Н. Савойски, капитан Ильо

Марков разоръжава турското население в селата. В края на януари той повежда четата към родното Малешево. Посрещнат с големи почести от управата и населението, той заповядва да се събере оръжието от турското население, подпомага избирането на съвети на старейшините, начело с председател във всички села. На 22 март Ильо Войвода отива в Сан Стефано. Той е един от българските представители при подписването на Санстефанския мирен договор. Там получава и поредния си орден „За храброст“. Около два месеца трае “Българското Царство”, установено от войводата в Малешево. През месец април многобройна турска войска идва от Скопие. След подписването на Берлинския договор (1878), според който Царевоселско и Малешевско остават под турска власт, Ильо Войвода със семейството си се установява на постоянно местожителство в Кюстендил.
Построява къща на Стамбол капия. Не престава да се интересува и работи за свободата на поробена Македония.
Участва в Кресненско-Разложкото въстание от 1878-1879 г., като води чета по десния бряг на р. Струма.
Въпреки напредналата си възраст, с четата си участва и в Сръбско-българската война през 1885 г. Четата е част от Радомирския отряд и е под командването на Димитър Беровски. Сражава се при Брезник, Сливница, Враня, Краище и с. Извор. Поради участието на Ильо Войвода във войната, сръбското правителство му отнема отпусната от княз Обренович пенсия.
Ильо Войвода умира в Кюстендил на 17 април 1898 г. Погребението му, в което участва целия град, многобройни привърженици, почитатели и приятели, се извършва тържествено и с почести.
В Кюстендил през 1934 г. по проект на арх. Лозенски е поставен бюст паметник, а през 1978 г. и паметник на Ильо Войвода. Бюст-паметник на войводата има и в Благоевград. През 1978 г. Ильо Войвода е удостоен със званието "почетен

гражданин на Кюстендил".
Къщата на Ильо Войвода в Кюстендил е реставрирана и адаптирана като музей. Тя се намира на ул. „Цар Освободител” № 189, в източната част на града. Построена е през 70-те години на XIX век. Реставрирана е през 1979-1980 г. и официално открита като музей през месец януари 1981 г.

---

buditeli.info © 2017